

APZL – 15 let

V letošním roce 2020 uplynulo patnáct let od vzniku Asociace pěstitelů a zpracovatelů luskovin. Místo důstojného připomenutí a oslav z trvání spolku a zhodnocení jeho činnosti musíme řešit vliv pandemie koronaviru na české zemědělství a na činnosti asociace, které jsou touto nečekanou situací ovlivněny. Na letošní rok bylo naplánováno pro členy asociace i pro odbornou zemědělskou veřejnost několik tradičních akcí. V jarním období jsme stihli uspořádat seminář, který se konal 4. 3. 2020 v Jaroměřicích nad Rokytnou, kde byla hojná účast a kde proběhla valná hromada.

V následujícím období jsme museli z důvodu vládních nařízení naše plánované akce omezit, nebo úplně zrušit. Setkání zemědělců, kteří mají zájem o luskoviny, proběhlo na polních dnech v Šumperku ve společnosti AGRITEC, výzkum, šlechtění a služby, s.r.o. a v podzimním období se konaly polní dny věnované sóji, které organizovala ve spolupráci s APZL Prograin ZIA na několika lokalitách. Výstavy TECHAGRO a Země Živitelka byly odloženy na budoucí období, podzimní seminář byl také zrušen.

V letošním nepříliš radostném roce se náš vážený člen, tajemník pan Ing. Miroslav Houba dožil významného životního jubilea. APZL by mu alespoň touto cestou chtěla poděkovat a popřát hlavně pevné zdraví, hodně štěstí, pohody a životního optimismu. Toto číslo zpráv, které vychází na konci roku, je věnováno vzpomínkám tajemníka.

VZPOMÍNKY TAJEMNÍKA

Proč, kdy a jak jsme vznikli

Když jsem po 15 letech v ÚKZÚZ odešel do penze, oslovil mě v r. 2004 tehdejší ředitel Selgen Ing. Ladislav Rosenberg, zda bych nechtěl dělat ředitele Sdružení luskovin. Po celoživotní činnosti na různých postech v zemědělství mě nabídka zaujala, i když o funkci ředitele mě vůbec nešlo. Zájem na vzniku Sdružení luskovin byl pro

Ing. Miroslav Houba, CSc.

Selgen pochopitelný z důvodu jejich výrazného podílu na šlechtění a semenářství řady odrůd u nich vyšlechtěných a udržovaných. Obecně byly luskoviny poslední komoditou, která neměla své zastřešení. Domluvil jsem se s docentem Hosnedlem, šéfem katedry rostlinné výroby a specialistou na luskoviny, s nímž jsem po dlouhá léta spolupráce s ČZU byl v častém kontaktu včetně psaní společné publikace, že navštívíme Ing. Hochmana v Šumperku. Já

jsem do té doby Ing. Hochmana osobně neznal, ale naše domluva byla velmi zdařilá a konkrétní. Předpokládaná nová organizace či sdružení musela mít jasný program a cíl činnosti.

První setkání proběhlo v Agritecu, kde jsme se sešli s ředitelem Ing. Hochmanem, Ing. Rosenbergem (Selgen), doc. Hosnedlem (ČZU), Ing. Holečkem (ZIA), Ing. Kučerou (Oseva Agri Chrudim), Ing. Tomšíčkem, Ing. Dostálovou a několika dalšími. Já jsem konzultoval věc také s Ing. Beranem, který zastupoval Osevu a Šlechtitelskou a semenářskou asociaci. Můj úkol, jako příštího tajemníka, byl sestavit návrh stanov včetně příslušných vyhlášek pro činnost komisí. Ing. Hochman navrhl název Asociace pěstitelů a zpracovatelů luskovin (APZL). Dokument jsem osobně předal na příslušný odbor ministerstva vnitra a nové sdružení – APZL bylo zaregistrováno ke dni 1. 6. 2005 pod číslem VS-1/61025/05/R; IČO 26999544. Po schválení Stanov, jednacího, volebního a příspěvkového řádu byly ustaveny a následně zvoleny orgány: sedmičlenné představenstvo a tříčlenná kontrolní komise.

Členové

V roce 2005 vstoupilo do asociace 27 členů z řad pěstitelů, šlechtitelů, výrobců osiv, zpracovatelů luskovin ať už jako právnické nebo fyzické osoby. Významnými členy jsou v současné době i univerzity. V roce 2020 je registrováno 52 členů, což svědčí o úspěšnosti a významu tohoto spolku.

Činnost

Hlavním cílem činnosti byla propagace pěstování luskovin v ČR pro jejich tři základní účely: půdotvorný, meliorační a ekologický význam, užití jako potravin a využití pro účely krmné. Optimální formy byly a jsou semináře, polní dny, přednášky, články a další okruhy včetně vydávání občasníku Zprávy APZL. APZL se v součinnosti s ÚKZÚZ podílí na vedení a vyhodnocování pokusů pro Seznam doporučených odrůd (SDO), nejprve u hrachu, později také u sóji (od r. 2009 v rámci olejnin a od r. 2011 už jako luskovin). V součinnosti s MZe a společností Agritec vydala pět pěstitelských metodik pro praxi (viz dále) a spolu s Agritecem zpracovává a předává ministerstvu podklady pro roční situační zprávy Luskoviny.

První seminář se konal 30. 11. 2005 v zasedací místnosti brněnského Mendelea. Vystoupilo tam osm odborníků na různá témata (MZe, ÚKZÚZ, ČZU, Agritec, Mendelu a další). Došlo tam k prvnímu kontaktu s Ing. Štěpánkem z Kurentu České Budějovice, který zahájil vydávání časopisu Agromanuál. V tomto časopisu bylo pak publikováno na desítky našich článků a příspěvků z oblasti luskovin, dále byly v Kurentu vydány dvě naše publikace. Tu prvou jsme začali psát s doc. Hosnedlem už koncem 90. let a pak, po úpravách a doplňcích Ing. Hochmana a jeho spolupracovníků v ústavu, byla v r. 2009 vydána kniha „*LUSKOVINY, pěstování a užití*“. Kniha s tematikou luskoviny tak vyšla po více než 20 letech od někdejší publikace Laholy a kol. Předseda Hochman mi po relativním úspěchu této publikace zadal pracovat na knize Kuchařka luskovin s vydáním v témže jihočeském nakladatelství. Jako hlavní spoluautorku jsem požádal prof. Janu Dostálovou z VŠCHT, dodnes aktivně vystupující v médiích.

Kniha s názvem „*Luštěniny a luskové zeleniny v lidské výživě – kuchařka*“ byla vydána v r. 2014. Zde je vhodné uvést, že po mém jednání s ředitelem nakladatelství Profi-Press s.r.o. Ing. M. Sedláčkem se podařilo prosadit vydání samostatné knihy *LUSKOVINY* v tomto hlavním zemědělském vydavatelství. V dílčích pasážích a celkové vnitřní korektuře mi

pomohla Ing. Radmila Dostálová, uvedená jako spoluautorka. Publikace v pěkné úpravě a s četnými ilustracemi byla vydána v roce 2018.

Metodiky pro pěstování

S přispěním ministerstva a díky autorům převážně z Agritecu bylo vydáno pět obsáhlých a dosti podrobných metodik určených především pěstitelské praxi. V časovém sledu se jednalo o následující publikace: hrách (2007), bob (2007), sója (2011), lupina (2011) a luskovino-obilní směsky v ekologickém zemědělství (2013).

V pěkné úpravě a formátu A4 s průměrným počtem 25 až 30 stránek včetně grafů a tabulek byly metodiky distribuovány na místa podle požadavků ministerstva, na členy a příznivce APZL a širší okruh pěstitelů a část byla ponechána jako rezerva. Některé ze jmenovaných metodik už ale nejsou k dispozici a některé tehdy aktuální údaje byly dalším vývojem překonány.

Bylo by proto užitečné vybrané tituly novelizovat, resp. vytvořit publikace obdobné těm, které ve formátu A5 vydává ÚKZÚZ společně s APZL s názvem „*Přehled odrůd a přehled doporučených odrůd*“ pro jednotlivé druhy plodin zkoušených v ÚKZÚZ a pověřených pracovištích.

Semináře

Po uváděné první akci v Brně v r. 2005 bylo organizováno na různých místech ČR celkem 78 seminářů a tematických prezentačních pásem. Některé lokality byly místem konání vícekrát (Humpolec, Kočí, Jaroměřice n. R., Šumperk, Velké Pavlovice a další). Společně s polními dny sóji byly akce v Přítokách u Kutné Hory, v okolí Ostravy a se všeobecnou tematikou také u Olomouce (Topolany, Hodolany), příp. i ve Smržicích k zeleninám. Prezentované příspěvky byly většinou podchyceny v PC a jsou archivovány v sekretariátu v Šumperku. Příspěvky, které byly ale předneseny jen ústně, se nikde nezachovaly, pokud je autoři nevyužili pro vlastní potřebu článků, jako součást vědeckých prací apod. Část některých příspěvků byla využita pro publikační činnost APZL pokud autor projevil souhlas s volným využitím.

Bylo by užitečné publikovat zkrácenou formou záznamy seminářů v tiskovině Zprávy APZL.

Činnost pro SDO (Seznam doporučených odrůd) a přehledy odrůd

Podle ustanovení v zákoně č. 219/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jsou prováděny odrůdové

pokusy pro SDO také u luskovin. Ještě před vznikem APZL se institut SDO využívá u hrachu, od r. 2009 také u sóji (z výsledků let 2007–2008). ÚKZÚZ uzavírá s tzv. garanty (u luskovin je to APZL) smlouvy o zajištění zkoušek na jiných pracovištích mimo ÚKZÚZ. Finančně je činnost kryta dotačním titulem. Sledování, vyhodnocování a sumarizace podléhá doзору účelově zřízené a schválené devítičlenné komise (<http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal>). Do seznamu SDO mohou být zařazeny jen odrůdy registrované v ČR. Problém je u sóji, kde v oficiálním seznamu odrůd je mnoho zahraničních odrůd registrovaných v rámci evropského katalogu, ale bez registrace v ČR; přitom tyto odrůdy (většinou původem z Rakouska) jsou uváděny na trh včetně množení v ČR ve větším rozsahu než malém. V seznamu SDO jsou ovšem podle zákona jen odrůdy registrované v ČR.

ÚKZÚZ vydává každoročně brožury včetně listovek odrůd podle SDO. Jejich součástí je i seznam všech registrovaných odrůd daného druhu s podrobnými popisy a přehledy.

Problematické odrůdy věnuje APZL velkou pozornost, a to jak přednáškami na seminářích (vystupuje zpravidla Ing. Tomáš Mezlík, obvykle zastupován Ing. Radmilou Dostálovou), tak předváděním odrůdových pokusů na polních dnech.

Představenstvo a valné hromady, funkce zápisů a některé mimořádné události

Jednání představenstva se v souladu se stanovami konala 2 až 3× ročně. Výstupem byly zápisy, které obsahovaly výčet aktuálních úkolů včetně jmenovitých odpovědností. Byl to můj úkol, který vnašel systém a pořádek do činnosti. Tuto funkci oceňoval předseda Hochman, s nímž jsem úzce spolupracoval až do jeho neočekávaného odchodu v r. 2016. V archivu je založeno 46 číslovaných zápisů z představenstva a několik desítek záznamů z jednání užšího vedení (zpravidla ve složení Hochman, Dostálová, Prášil, Houba; někdy Holeček aj.).

Valné hromady: v průběhu 15 let proběhlo každoročně jedno jednání, 2× došlo k posunu termínu do příštího roku. Při prvním jednání 29. 6. 2005 byla provedena volba představenstva tajnou volbou (zvoleni: Hochman, Houba, Prášil, Zdeněk Kučera, Jan Kučera, Tomšíček, Štranc a Šťastný). V průběhu let došlo k několika změnám, v současné době je předsedou Ing. Jan Prášil, v představenstvu jsou Ing. Miroslav Houba, CSc., Ing. Radmila Dostálová,

Ing. Antonín Tomšíček, Ing. Vít Procházka, Roman Koutek a Ing. Jan Šťastný, který požádal o uvolnění z funkce, a proto bude na příští VH zvolen nový člen představenstva.

Mimořádné události: v roce 2014 byl zrušen sekretariát na Osevě v Holešovicích (přesun do bydliště tajemníka z úsporných důvodů), v roce 2015 zemřel můj kolega Václav Hosnedl, v r. 2016 zemřel po kratší nemoci předseda Ing. Hochman.

V průběhu roku 2019 došlo k nové registraci APZL jako tzv. zapsaného spolku (zkratka názvu APZL, z.s.). Příslušná jednání vedl s Krajským soudem v Ostravě, pracovištěm v Olomouci předseda Ing. Jan Prášil. Naše organizace (zapsaný spolek) byla zapsána v obchodním rejstříku Krajského soudu v Ostravě v oddílu L, vložce 6769.

Ing. Miroslav Hochman, ředitel společnosti Agritec, byl po vzniku APZL jako jeden z hlavních zakladatelů ustaven a zvolen předsedou představenstva. Této činnosti se ujal velmi zodpovědně a svědomitě v prospěch jak nového sdružení, tak vlastní firmy. V počátcích vzniku APZL se zejména otázky hospodářské i organizační musely řešit ve vzájemné součinnosti (semináře aj. akce). Výstupy APZL, včetně spolupráce s MZe, ÚKZÚZ i zahraničím byly na špičkové úrovni; osobní spolupráce s ním si velmi vážím. Po jeho tragickém úrazu a několikaleté invaliditě, krátce po jeho šedesátých narozeninách v březnu 2016, těžce onemocněl a v červnu zemřel. Jeho poslední jednání v rámci APZL bylo na schůzi představenstva 9. 6. 2016 v Nabočanech. Po jeho nečekaném odchodu nastala velmi svízelná situace pro APZL i firmu Agritec a bylo nutné neprodleně zajistit příslušné kroky. Novým ředitelem firmy se stal jeho dlouholetý zástupce Ing. Prokop Šmírouš, CSc. Veškerá jednání a procesy v rámci APZL byly v souladu s výše uváděnými zápisy v odpovědnosti předsedy Ing. Prášila. Mimořádnou roli zde sehrávala dlouholetá spolupracovnice Ing. Hochmana Ing. Radmila Dostálová, která dodnes prakticky funguje jako hlavní osoba pro veškerou průběžnou činnost APZL, včetně organizace seminářů a akcí, dotační politiky a styku s ministerstvem i mnoha jinými společnostmi, osobami a firmami.

Zprávy APZL

Od počátku v r. 2005 bylo vydáno celkem 32 čísel, tj. průměrně dvě za rok. Počáteční redakční rada byla ve složení: Hochman, Houba, Dostálová, Prášil a Hýbl. Formu uspořádání, doplnění ilustracemi a lámání pro tisk včetně korektur zajišťoval

Ing. Miroslav Hýbl, Ph.D., po jeho odchodu Bc. Jiří Čížek. Zpravidla šlo o 4stránkový materiál, často doplněn přílohami a dalšími informacemi. Obsah každého čísla byl volen tematicky, příp. s doplňky. Tisk byl z počátku zajišťován v počtu 1 500 až 2 000 kusů a poštou nebo kurýrem rozeslán na adresy příjemců – ministerstvo s jeho krajskými pracovišti, ÚKZÚZ, firmy a společnosti včetně členů APZL. Celý obsah každého čísla bývá převeden na webové stránky, kde je i zpětně dohledatelný. Uvažujeme umisťovat zde nejen příspěvky zpráv, ale i kompletní, příp. zkrácené prezentace ze seminářů a školení.

Hospodaření a rozpočet

Po vzniku APZL, neziskové nezávislé organizace, byly finanční prostředky na úhradu nejnужnějších výdajů (administrativa, organizace jednání, semináře a školení) velmi omezené, resp. bylo hospodařeno v tzv. červených číslech. Prostředky z členských příspěvků minima členů byly v součtu zcela nedostačující. Tato situace byla řešena zápučkou, resp. časově omezeným převodem z rozpočtu firmy Agritec. Postupně ale docházelo ke změně tím, že byly uplatňovány dotační tituly z ministerstva příslušející vybraným činnostem. K těm patřily mj. organizace seminářů a školení, účast na výstavách a polních dnech. Nejpodstatnější položkou v prospěch APZL byly příspěvky na úhradu činností pro SDO, tj. organizace a vedení zkoušek na lokalitách mimo ÚKZÚZ, kterým musela APZL krýt jejich náklady. Během několika let se tak roční bilance rozpočtu pohybovaly v řádu několika set tisíc, zejména od zavedení SDO u sóji. Tyto prostředky musely ovšem být podle pozdějších předpisů účelově zcela vyčerpány v průběhu roku bez možnosti převodu do dalších let. I přes postupné krácení dotačních položek je dnes rozpočet při hospodárném sledování plně využíván a činnosti APZL pokrývá.

Ing. Miroslav Houba, CSc. (15. 10. 2020)

Příloha: Zprávy APZL – seznam od r. 2005

1. 2005/1 Vznik asociace, plochy, výroba, odrůdy, pre zentace, kalendář 2006
2. 2006/2 Ochrana rostlin; choroby, škůdci, legislativa
3. 2006/3 Hrachová siláž
4. 2007/1 Odrůdy (množení, doporučování, popisy)
5. 2007/2 Sója a lupina
6. 2007/3 Zahradní luskoviny

7. 2008/1 Lupina
8. 2008/2 Užitek z luskovin
9. 2009/1 Ochrana proti zrnokazu
10. 2009/2 Šlechtění a semenářství luskovin
11. 2010/1 Rozšíření luskovin ve světě
12. 2011/1 Novinky v odrudové skladbě hrachu; ochrana luskovin proti škůdcům
13. 2011/2 Množitelské plochy; pesticidy do luskovin
14. 2011/3 Odrůdy zkoušení, právní ochrana, množení, uvádění do oběhu
15. 2012/1 Vývoj pěstování hrachu ve světě
16. 2012/2 Luskoviny a luštěniny; jakost potravin
17. 2013/1 Pěstování LOS; ekologické zemědělství
18. 2013/2 Hlavní pěstitelská úskalí u sóji luštěnaté
19. 2013/3 Zahradní luskoviny a využití pro potravinářské účely
20. 2014/1 Integrovaná ochrana a přehled pesticidů
21. 2014/2 Potravinářské využití luskovin a luštěnin
22. 2015/1 Růstová stadia, BBCH
23. 2015/2 GM plodiny v EU, politika versus věda
24. 2015/3 Fazole – mnohostranný užitek a využití
25. 2016/1 SDO – aktivní pomoc zemědělské praxi
26. 2016/2 Hrách – shrnutí využití a zásady pěstování
27. 2017/1 Sója 2017, stav a problematika
28. 2017/2 Využití luskovin pro krmení hospodářských zvířat
29. 2018/1 Luskoviny a jejich trojí užitek; publikace LUS KOVINY (Profi Press, 2018)
30. 2018/2 Výskyt padlí na hrachu
31. 2019/1 Choroby lupiny
32. 2020/1 15 let APZL

Archiv Zpráv APZL od roku 2010 je dostupný ve formátu PDF na webových stránkách APZL <http://www.apzl.cz/zpravyapzl.html>

Zprávy APZL

Informační občasník vydává pro členy a příznivce Asociace pěstitelů a zpracovatelů luskovin z.s. Zemědělská 16, 787 01 ŠUMPERK. IČ 26999544.
Redakční rada:
Ing. Miroslav Houba, CSc., Ing. Radmila Dostálová, Ing. Jan Prášil.
Korektura: Ing. Radmila Dostálová, Bc. Jiří Čížek.
Tisk: KartoTISK s.r.o., Šumperk
NEPRODEJNÉ, ZDARMA. Dostupné také na www.apzl.cz.
Ev. č.: MK ČR E 19723, ISSN 1804-5863.
Toto číslo vychází 16. prosince 2020.